

सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेमार्फत वितरण
करण्यात येणा-या जीवनावश्यक वस्तूंवर
देखरेख ठेवण्यासाठी विविध स्तरांवर गठीत
करण्यात आलेल्या दक्षता समित्यांच्या
कामकाजाबाबत मार्गदर्शक सूचना

महाराष्ट्र शासन

अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक:दक्षस-१३१५/ प्र.क्र.५/ नापु २१

मंत्रालय, मुंबई - ४०००३२

दूरध्वनी क्रमांक - ०२२-२२७९३८३८

तारीख: ८ जानेवारी, २०१५

संदर्भ:-

- १) शासन निर्णय क्रमांक: दक्षस /१००७/ प्र.क्र.५४८/नापु-२१, दि.२३ जानेवारी, २००८
- २) शासन परिपत्रक क्रमांक-दक्षस /१००७/ प्र.क्र.५४८/नापु-२१, दि.०३ जुलै, २००९
- ३) शासन निर्णय क्रमांक-दक्षस /१०१०/ प्र.क्र.१२९/नापु-२१, दि.२१ ऑक्टोबर, २०१०
- ४) शासन परिपत्रक क्रमांक-दक्षस /१०११/ प्र.क्र.२०७-११/नापु-२१, दि.०३ डिसेंबर, २०११
- ५) शासन परिपत्रक क्रमांक-दक्षस /१०१२/ प्र.क्र.१७९-१२/नापु-२१, दि.२८ मार्च, २०१२
- ६) शासन परिपत्रक क्रमांक:दक्षस-१३१३/प्रक्र १०/नापु २१, दिनांक १८ फेब्रुवारी, २०१३
- ७) राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अधिनियम, २०१३, दिनांक १० सप्टेंबर, २०१३

परिपत्रक

उपरोक्त संदर्भाधिन क्र. १ शासन निर्णय दि. २३ जानेवारी, २००८ अनुसार सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेमार्फत वितरण करण्यात येणा-या जीवनावश्यक वस्तूंवर देखरेख ठेवण्यासाठी राज्य शासनाने राज्यात ग्राम, तालुका, नगरपालिका, महानगरपालिका व जिल्हास्तरावर दक्षता समित्या गठीत केल्या असून या विविध स्तरांवरील दक्षता समित्यांच्या बैठका दरमहा नियमितपणे घेण्याची तरतुद करण्यात आली आहे. तसेच उपरोक्त संदर्भाधिन क्र. ३ अनुसार सर्व स्तरावरील दक्षता समित्यांच्या नियमित बैठका आयोजित न करणा-या संबंधित सदस्य सचिवांविरुद्ध शिस्तभंगाची कारवाई करण्याचे निर्देश संबंधित जिल्हाधिकारी यांना दिले आहेत. संदर्भाधिन क्र. ४ व ५ अनुसार अशा कारवाईचा अहवाल शासनाला सादर करण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत.

तसेच संदर्भाकीत क्रमांक ७ वरील अधिनियमान्वये दक्षता समित्या स्थापन करण्याबाबत कलम २९ (१) अन्वये खालीलप्रमाणे तरतुद करण्यात आली आहे:-

“ लक्ष्य निर्धारीत सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेची पारदर्शकता आणि यथायोग्य कार्यचालन आणि अशा व्यवस्थेतील अधिका-यांची जबाबदारी सुनिश्चित करण्यासाठी, प्रत्येक राज्य शासन, वेळोवेळी सुधारणा केलेल्या, अत्यावश्यक वस्तू अधिनियम, १९५५ अन्वये केलेल्या सार्वजनिक वितरण व्यवस्था (नियंत्रण) आदेश, २००१ मध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे स्थानिक प्राधिकरणे, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, महिला आणि निराधार व्यक्ती किंवा विकलंग व्यक्ती यांना यथोचित प्रतिनिधीत्व देऊन राज्य,

जिल्हा, गट आणि रास्तभावाचे दुकान या स्तरांवर राज्य शासन विहित करील अशा व्यक्तींचा अंतर्भाव असणा-या दक्षता समित्यांची स्थापना करील.”

२. तथापि, शासनाने घेतलेल्या विभागवार आढाव्यामध्ये दक्षता समित्यांच्या बैठका नियमितपणे घेतल्या जात नसल्याची बाब शासनाच्या निर्दर्शनास आली आहे. तसेच अशा बैठका न घेणा-या संबंधित सदस्य सचिवांविरुद्ध करावयाच्या शिस्तभंगाच्या कारवाईबाबत यथोचित व काटेकोरपणे कार्यवाही केली जात नसल्याची बाब शासनाच्या निर्दर्शनाला आली आहे. या पार्श्वभूमीवर, संदर्भाधिन परिपत्रके / शासन निर्णयांमधील निर्देशांच्या पालनाच्या अनुषंगाने या परिपत्रकान्वये खालीलप्रमाणे मार्गदर्शक सूचना / निर्देश देण्यात येत आहेत.

- १) सर्व स्तरांवरील प्रत्येक दक्षता समितीची बैठक महिन्यातून एकदा घेण्यात यावी. जिल्हा व तालुकास्तरीय दक्षता समित्यांच्या बैठका नियमितपणे होण्यासाठी, बैठका शक्यतो प्रत्येक महिन्याच्या लोकशाही दिनी घेण्यात याव्यात. सदर बैठकांबद्दल जनतेला माहिती होण्यासाठी बैठकांच्या आयोजनाबाबत वृत्तपत्रांद्वारे व्यापक प्रसिद्धी देण्यात यावी. जनतेकडून पुरवठा विभागाच्या अनुषंगाने प्राप्त होणा-या तक्रारीवर सदर बैठकांमध्ये चर्चा करण्यात यावी व प्राप्त तक्रारीचे निराकरण करण्यात यावे. तसेच जिल्हा, तालुका व ग्राम तसेच नगरपालिका व महानगरपालिकास्तरीय दक्षता समितीसमोर त्या त्या स्तरावर शासनाकडून प्राप्त होणा-या शिधावस्तू व केरोसिन यांचे नियतन, वाटप आदीबाबत माहिती ठेवण्यात यावी. तसेच सदर बैठकांमध्ये सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेच्या धोरणांतमक बाबींवर चर्चा करण्यात आली असल्यास बैठकीचे इतिवृत्त शासनाच्या विचारार्थ सादर करण्यात यावे.
- २) सर्व स्तरावरील दक्षता समितींच्या बैठकीसाठी किमान ५०% सदस्यांनी उपस्थित असणे आवश्यक आहे. अन्यथा समितीची बैठक अर्धा तास पुढे ढकलून त्यानंतर घेण्यात यावी. अर्धा तासानंतर घेण्यात येणाऱ्या बैठकीकरीता मात्र गणपुर्तीची आवश्यकता राहणार नाही.
- ३) **दक्षता समित्यांच्या बैठकांचे अहवाल शासनास पाठविण्याबाबत:** यापुढे सर्व स्तरावरील दक्षत्या समित्यांच्या बैठकांबाबत त्रैमासिक अहवाल तिमाही समाप्तीनंतर पुढील महिन्याच्या १५ तारखेपर्यंत आणि आर्थिक वर्षाचा एकत्रित अहवाल एप्रिल महिन्याच्या २० तारखेपर्यंत न चुकता सर्व उप आयुक्त (पुरवठा) व मुंबई ठाणे शिधावाटप क्षेत्रामध्ये नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा, मुंबई यांनी ई-मेल द्वारे (napu21mantralaya@gmail.com) व टपालाने शासनास सादर करावा. (अहवाल पाठविण्याबाबतचे प्रपत्र नमुना अ सोबत जोडले आहे.)
- ४) राज्यामध्ये स्थनिक स्वराज्य संस्थांच्या तसेच विधानसभा व विधानपरिषदेच्या जागांसाठी वेळोवेळी निवडणुका होत असतात. त्यानुसार परिस्थितीनुरूप व आवश्यकतेनुसार विविध स्तरावरील दक्षता समितीतील अशासकीय सदस्य बदलणे क्रमप्राप्त आहे. दक्षता समित्या स्थायी स्वरूपाच्या समित्या असून, प्रत्येक स्तरावरील दक्षता समित्यांचे गठण, अशासकीय सदस्यांची नियुक्ती व परिस्थितीनुरूप आवश्यकतेनुसार त्यांची नियमानुरूप पुनर्रचना करणे ही जबाबदारी शासन निर्णयांतील तरतुदीनुसार सदस्यांची नियुक्ती करणाऱ्या संबंधित क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांची आहे. सबब, अशा प्रकारणी क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांनी शासन स्तरावरून मार्गदर्शन न मागविता, वेळोवेळी निर्गमित

करण्यात आलेले शासन निर्णय, शासन परिपत्रक, अर्धशासकीय पत्र, शासन पत्र इत्यादींद्वारे देण्यात आलेल्या सूचनांनुरूप आवश्यक ती कार्यवाही करावी.

५) सर्व स्तरावरील दक्षता समित्यांच्या बैठका नियमितपणे आयोजित न केल्यास, सर्व स्तरावरील दक्षता समित्यांच्या सदस्य सचिवांविरुद्ध कर्तव्यच्युतीबाबत महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक), नियम, १९७९ चे उल्लंघन केल्याबाबत शिस्तभंगाची कारवाई करण्यात यावी व याबाबतची कार्यवाही संबंधित जिल्हाधिकारी व मुंबई ठाणे शिधावाटप क्षेत्रामध्ये नियंत्रक शिधावाटप यांनी करावी. सर्व स्तरावरील दक्षता समित्यांच्या बैठका नियमितपणे आयोजित केल्या जातात किंवा कसे याबाबीवर संबंधित जिल्हाधिकारी आणि नियंत्रक शिधावाटप, मुंबई यांनी स्वतः जातीने लक्ष द्यावे.

६) दक्षता समितीच्या बैठका नियमितपणे घेण्याची संपुर्ण जबाबदारी समितीच्या सदस्य- सचिवांची राहील. दक्षता समित्यांच्या बैठका नियमितपणे आयोजित न करणा-या, सर्व स्तरावरील दक्षता समित्यांच्या सदस्य सचिवांविरुद्ध केलेल्या शिस्तभंगाच्या कारवाईबाबतचा त्रैमासिक अहवाल तिमाही समाप्तीनंतर पुढील महिन्याच्या १५ तारखेपर्यंत आणि आर्थिक वर्षाचा एकत्रित अहवाल एप्रिल महिन्याच्या २० तारखेपर्यंत न चुकता सर्व उप आयुक्त (पुरवठा) व मुंबई ठाणे शिधावाटप क्षेत्रामध्ये नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा, मुंबई यांनी ई-मेल द्वारे ([napu29mantralaya@gmail.com](mailto:naru29mantralaya@gmail.com)) व टपालाने शासनास सादर करावा. (अहवाल पाठविण्याबाबतचे प्रपत्र नमुना ब सोबत जोडले आहे.)

७) जिल्हा स्तरावरील दक्षता समितीच्या अध्यक्षांना काही अपरिहार्य कारणामुळे शासनाने ठरवून दिलेल्या दिनांकास बैठक घेणे अथवा बैठकीस उपस्थित राहणे शक्य नसल्यास सदर बैठक संबंधित जिल्हाधिका-यांच्या अध्यक्षतेखाली घेण्यात यावी.

८) केंद्रीय निवडणूक आयोग/ राज्य निवडणूक आयोग ज्या-ज्या वेळी निवडणूका जाहीर करील त्या-त्या वेळी, दक्षता समित्यांच्या बैठकांचे आयोजन निवडणूक जाहीर होण्यापुर्वी करण्यात आले असेल त्या बैठका घेण्यास हरकत नाही. मात्र निवडणूकीची उद्घोषणा झाल्यानंतर आचारसंहीता संपेपर्यंतच्या कालावधीत दक्षता समित्यांच्या बैठकांचे आयोजन करता येणार नाही.

९) राज्यातील सर्व रास्तभाव दुकानांमध्ये संबंधित स्तरावरील (ग्रामस्तर / तालुकास्तर / नगरपालिकास्तर / महानगरपालिकास्तर / जिल्हास्तर) दक्षता समितीच्या सदस्यांचे नाव व भ्रमणध्वनी क्रमांक दर्शविणारे फलक लावण्याबाबत रास्तभाव दुकानदारांना सूचना देण्यात याव्यात.

१०) सार्वजनिक वितरण व्यवस्थामध्ये पारदर्शकता आणणे व सुधारणा सुचविणे यासाठी मा. मंत्री, अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय सल्लागार समिती गठित करण्यात आली असून सदर समितीमध्ये एकूण ४ अशासकीय सदस्य आहेत. सदर अशासकीय सदस्य ज्या जिल्ह्याचे निवासी आहेत, त्या जिल्ह्याच्या दक्षता समितीच्या बैठकांसाठी या अशासकीय सदस्यांनासुद्धा बोलविण्यात यावे.

११) संदर्भाकीत क्रमांक १ च्या शासन निर्णयान्वये गठीत केलेल्या सर्व स्तरांवरील दक्षता समित्यांनी संदर्भाकीत ७ च्या अधिनियमातील २९ (१) व (२) मधील तरतुदीनुसार कार्यवाही करावी.

१२) सर्व स्तरांवरील दक्षता समित्यांनी त्यांच्या कार्यक्षेत्राअंतर्गत प्राप्त होणा-या तक्रारी संदर्भात आवश्यक कार्यवाही करून त्याबाबतचा त्रैमासिक अहवाल जिल्हा पुरवठा अधिकारी / अन्नधान्य वितरण अधिकारी / उप नियंत्रक शिधावाटप यांना सादर करावा.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेताक २०१५०१०८१४५१११८९०६ असा आहे. सदर परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(स. श्री. सुपे)
उप सचिव

प्रत,

१. सर्व विभागीय आयुक्त,
२. सर्व विभागीय उप आयुक्त पुरवठा,
३. नियंत्रक शिधावाटप व संचालक नागरी पुरवठा, मुंबई,
४. सर्व जिल्हाधिकारी,
५. वित्तीय सल्लागार व उप सचिव, अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग,
६. संचालक, नागरी पुरवठा (गोदाम / वाहतूक), मुंबई,
७. सर्व जिल्हा पुरवठा अधिकारी,
८. प्रबंधक, राज्य ग्राहक तक्रार निवारण आयोग, मुंबई.
९. सर्व प्रबंधक, जिल्हा ग्राहक तक्रार निवारण मंच.
१०. सर्व अन्नधान्य वितरण अधिकारी,
११. पुरवठा आयुक्तांचे कार्यालय, मुंबई,
१२. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई,
१३. मा.मंत्री, (अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण) यांचे खाजगी सचिव
१४. मा. अध्यक्ष राज्यग्राहक सल्लगार समिती, मुंबई यांचे खाजगी सचिव
१५. मा.राज्यमंत्री, (अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण) यांचे खाजगी सचिव
१६. सर्व विधान सभा / विधान परिषद सदस्य, महाराष्ट्र राज्य
१७. सर्व कार्यासने,
१८. निवडनस्ती

नमुना प्रपत्र अ

राज्यातील दक्षता समित्यांची स्थापना व बैठकांची माहिती एप्रील ते जून/ जुलै ते सप्टेंबर/ ऑक्टोबर ते डिसेंबर /जानेवारी ते मार्च/ एप्रिल २०१५ ते मार्च २०१६)

नमुना प्रपत्र ब

दक्षता समित्यांच्या बैठका आयोजित न करणा-या सदस्य सचिवांविरुद्ध केलेल्या शिस्तभंग कारवाईबाबतची माहिती

(एप्रील ते जून/ जुलै ते सप्टेंबर/ ऑक्टोबर ते डिसेंबर/ जानेवारी ते मार्च/ एप्रिल २०१५ ते मार्च २०१६)

एप्रील ते जून/ जुलै ते सप्टेंबर/ ऑक्टोबर ते डिसेंबर/ जानेवारी ते मार्च/ एप्रिल २०१५ ते मार्च २०१६)										
जिल्हाचे नाव	जिल्हा स्तर		तालुका स्तर		रास्त भाव दुकान / ग्राम स्तर		नगरपालिका स्तर		महानगरपालिका स्तर	
	शिस्तभंगविषयक कारवाई केलेल्या सदस्य सचिवांची संख्या	कारवाईचे स्वरूप	शिस्तभंगविषयक कारवाई केलेल्या सदस्य सचिवांची संख्या	कारवाईचे स्वरूप	शिस्तभंगविषयक कारवाई केलेल्या सदस्य सचिवांची संख्या	कारवाईचे स्वरूप	शिस्तभंगविषयक कारवाई केलेल्या सदस्य सचिवांची संख्या	कारवाईचे स्वरूप	शिस्तभंगविषयक कारवाई केलेल्या सदस्य सचिवांची संख्या	कारवाईचे स्वरूप